Sosiaali- ja terveysministeriö

Asiantuntijalausunto

Hallitussihteeri Anne Vänskä | 14.9.2026 | VN/29443/2025 VN/29443/2025-STM-37

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle
– kuuleminen 16.9.2026

HE 134/2026 vp; Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain 46 a §:n, työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 76 §:n muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ns. valvontalain (44/2006) 46 a §:ää ja tähän liittyen myös ns. Työterveyslaitosta koskevaa lakia (159/1978) ja ns. asiakastietolain (703/2023) 76 §:ää.

Muutettavaksi ehdotettu sääntely koskee lääkärin velvollisuutta ilmoittaa työsuojeluviranomaiselle ammattitaudista tai muusta työperäisestä sairaudesta. Sääntely ehdotetaan uudistettavan kokonaan.

Esitys tukee pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman tavoitteita terveydenhuollon tiedon kulun sujuvoittamisesta ja työturvallisuuden edistämisestä.

Esityksen tausta

Valvontalain 46 a §:ssä säädetään lääkärin velvollisuudesta ilmoittaa työsuojeluviranomaiselle potilaalla epäilemästään ammattitaudista tai muusta työperäisestä sairaudesta.

Työsuojeluviranomaisen on toimitettava ilmoitus edelleen Työterveyslaitokselle työperäisten sairauksien rekisteriä varten. Rekisteristä säädetään Työterveyslaitosta koskevassa laissa. Rekisterin tietoja käytetään lakisääteisesti työperäisten sairauksien tutkimukseen ja vakiintuneen käytännön perusteella myös tilastointiin.

Lääkärin ilmoitus työsuojeluviranomaiselle on työtapaturma- ja ammattitautilainsäädäntöön ja ammattitautien viralliseen vahvistamiseen ja korvaamiseen verrattuna erillinen menettely. Sen tavoitteena on kehittää työolosuhteita ja siten ennaltaehkäistä ammattitauteja ja muita työperäisiä sairauksia.

Ammattitaudeissa työ on sairauden pääasiallinen syy ja muissa työperäisissä sairauksissa työ on sairauden osasyy.

Sääntely lääkärin ilmoitusvelvollisuudesta on vanhaa ja sitä tulisi päivittää terveydenhuollon valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen, tietosuojalainsäädännön ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön kehittymisen vuoksi. Nykyään ilmoitusten määrä on myös liian vähäinen verrattuna sairaustapausten määrään.

Esityksen tavoitteet

Esityksen tavoitteena on, että lääkärin ilmoitusta koskeva sääntely vastaisi terveydenhuollon valtakunnallisia tietojärjestelmäpalveluja koskevan säätelyn kehitystä. Tavoitteena on myös ilmoitusten määrän lisääminen ja siten työolosuhteiden parantaminen.

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Sosiaali- ja terveysministeriö				
PL 33 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 8 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001		kirjaamo.stm@gov.fi stm.fi

Esityksen keskeinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan, että lääkärin ilmoitusvelvollisuutta supistettaisiin. Ilmoitusvelvollisuus koskisi vain ammattitauteja. Supistuksen syynä olisi se, että vain ammattitaudit voidaan rajata tyhjentävästi ja ilmoitusvelvollisuus on kriminalisoitu valvontalain 51 §:ssä.

Työolosuhteiden parantamisen vuoksi lääkärillä olisi silti edelleen oikeus ilmoittaa muistakin työperäisistä sairauksista. Lääkärin olisi kuitenkin ilmoitettava potilaalle etukäteen tästä ilmoituksesta. Näin potilas ei yllättyisi, että muustakin työperäisestä sairaudesta kuin lainsäädännössä määritellystä ammattitaudista ilmoitetaan. Halutessaan potilas voisi vastustaa muun työperäisen sairauden ilmoittamista. Tämä perustuisi ns. yleisen tietosuoja-asetuksen EU 2016/679 21 artiklaan, jossa säädetään rekisteröidyn oikeudesta vastustaa henkilötietojensa käsittelyä. Koska lääkärin ilmoituksen tarkoitus on potilaan kannalta myönteinen, eli työolojen kehittäminen, ilmoittamista vastustettaisiin oletettavasti harvoin.

Nykyiseen sääntelyyn verrattuna lääkärin olisi jatkossa helpompi tunnistaa, keiden potilaiden sairaudet on ilmoitettava tai on oikeus ilmoittaa. Ilmoittamisen edellytyksenä olisi aina tietynlainen sairaus sekä tietynlainen työntekotilanne, jossa potilas altistui jollekin altisteelle tai altisteille siten, että sairaus syntyi.

Myös ilmoitettavista tiedoista säädettäisiin aiempaa täsmällisemmin. Lääkäri ilmoittaisi tiettyjä potilastietoja ja tiettyjä potilaan työtä koskevia tietoja.

Ilmoitus välitettäisiin terveydenhuollosta työsuojeluviranomaiselle pääsääntöisesti terveydenhuollon valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen, käytännössä kysely- ja välityspalvelun, avulla. Sen vuoksi esitetään muutosta myös asiakastietolain 76 §:ään.

Esityksen mukaan Työterveyslaitos saisi osan työsuojeluviranomaiselle ilmoitetuista tiedoista suoraan terveydenhuollon palvelunantajilta tiedonsaantioikeudella. Tiedonsaantioikeudesta säädettäisiin uudessa Työterveyslaitosta koskevan lain 2 c §:ssä. Kansaneläkelaitos voisi pääsääntöisesti toteuttaa tiedonsaantioikeuden terveydenhuollon palvelunantajien puolesta keskitetysti terveydenhuollon valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin, käytännössä asiakastietovarantoon, tallennettujen tietojen osalta.

Kaiken kaikkiaan esitys koskee sairaustapauksia koskevien tietojen käsittelyä. Esityksessä on siis kyse mm. salassa pidettävän tiedon käsittelystä sekä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen ja muiden valtiosääntöisesti arvioiden arkaluonteisten henkilötietojen käsittelystä. Tämän vuoksi esityksessä on arvioitu mm. kansallisen sääntelyliikkumavaran käyttöä ja perustuslainmukaisuutta.

Voimaantulo

Tarvittavien tietojärjestelmämuutosten vuoksi ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vasta 7.1.2030, ilman erillisiä siirtymäaikoja.

Pääasialliset vaikutukset

Esityksellä ei olisi merkittäviä vaikutuksia eikä se vaikuttaisi valtion talousarvioon.

Uudistetun sääntelyn vuoksi työsuojeluhallinnon lääkäreille tarjoamaa ilmoituslomaketta tulisi päivittää ja lisäksi olisi tehtävä joitakin muutoksia eri tietojärjestelmiin. Muutoksia tulisi terveydenhuollon palvelunantajille (päivitetty lomake kunkin potilastietojärjestelmään sekä kysely- ja välityspalvelun käyttöönotto, ellei ole jo käytössä), työsuojeluviranomaiselle, Kansaneläkelaitokselle terveydenhuollon valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen osalta ja Työterveyslaitokselle. Muutosten kustannusten taso olisi kuitenkin maltillinen ja kustannukset katettaisiin ilman millekään taholle osoitettuja lisäresursseja.

Jos sääntelyn uudistaminen sekä lääkäreille suunnattu tiedotus ja koulutus uudesta sääntelystä johtaisivat ilmoitusmäärän kasvuun, työolosuhteita voitaisiin kehittää ja työperäisiä sairauksia ennaltaehkäistä aiempaa useammissa tapauksissa. Tämä säästäisi eri tahojen kustannuksia ja vaikuttaisi myönteisesti työvoiman suojeluun.

Aiempaa selvempi sääntely olisi myönteistä lääkärin aseman ja potilaan henkilötietojen käsittelyn kannalta. Arkaluonteistenkin henkilötietojen käsittelystä huolimatta potilaan yksityiselämän suoja olisi turvattu.

Valmistelu ja lausuntopalaute

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä. Esityksen lausuntokierros oli keväällä 2026. Lausuntopalautetta saatiin terveydenhuollon alan eri toimijoilta sekä työsuojelulainsäädännöstä tavanomaisesti lausuvilta tahoilta. Ministeriöistä lausunnot saatiin oikeusministeriöltä ja valtiovarainministeriöltä. Tietosuojavaltuutettu ei lausunut. Lausuntopalaute otettiin kattavasti huomioon jatkovalmistelussa.

Jatkovalmistelussa esitys muuttui erityisesti siten, että Työterveyslaitos saisi tietoja terveydenhuollosta tiedonsaantioikeudella eikä lääkärin ilmoittamana. Alun perin oli tarkoitus, että lääkäri ilmoittaisi tietoja samalla kertaa sekä työsuojeluviranomaiselle että Työterveyslaitokselle kysely- ja välityspalvelun avulla. Palvelu on kuitenkin tarkoitettu vain potilaan yhden asian hoitamiseksi eikä tietoja välitetä kerralla kahdelle taholle. Lääkärin ei myöskään haluttu tekevän kahta ilmoitusta hallinnollisen taakan vuoksi. Lisäksi oikeusministeriö huomautti lausuntokierroksen esitysluonnoksesta, että työsuojeluviranomaisen ja Työterveyslaitoksen saamat tiedot olisi säädettävä eri säännöksissä. Tietojen erottelu vain perusteluissa ei sovi. Asia korjattiin, kun jatkovalmistelussa Työterveyslaitosta varten laadittiin lääkärin ilmoitusta koskevaan säännökseen nähden erillinen tiedonsaantioikeussäännös.

Esitystä on käsitelty kolmikantaisessa työturvallisuussäännöksiä valmistelevassa neuvottelukunnassa (TTN). Neuvottelukunta kannatti esitystä yksimielisesti. Esityksestä on keskusteltu kerran myös työterveyshuollon neuvottelukunnan työperäisten sairauksien jaostossa.

LIITE Lisätietoa: työhön liittyvistä sairauksista käytettävät käsitteet diakuvana